

DOBOZY BORBÁLA SZÜLETÉSNAPJÁRA

(Csendes Krisztina felvétele)

Liszt Ferenc-díjas csembalóművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára.

I.

Dobozy Borbála felsőfokú csembalótanulmányait Zuzana Růžicková¹ (vezetésével a pozsonyi Zeneművészeti Főiskolán kezdte, majd a prágai Zeneakadémián folytatta nála, ahol kitüntetéssel diplomázott. Nagy hatással volt még rá a pozsonyi Zeneművészeti Főiskolán Prof. Ján Albrecht (Albrecht János)² A következő években a historikus előadói gyakorlatot tanulmányozta: először a salzburgi Mozarteumban Liselotte Brändle, Nikolaus Harnoncourt és Johann Sonnleitner irányításával. Itt szerezte meg második diplomáját, ugyancsak kitüntetéssel. Ezután még egy évig tanult a zürichi Zeneakadémián Johann Sonnleitner tanítványaként.

Pályájának meghatározó eseménye, hogy 1983-ban díjat nyert a belgiumi Brugge-ben rendezett, legrangosabbnak számító nemzetközi csembalóversenyen. Kurzusokat tartott Magyarországon, Norvégiában, Németországban, Ausztriában, Fehéroroszországban, Szlovéniában, Szerbiában. 2005–2013-ig a franciaországi Thoiryban évente megrendezésre kerülő

¹ [Dobozy Borbála: „Mindent Bachnak köszönhetek...” Emlékezés Zuzana Růžickovára \(1927-2017\) \(pdf\)](#) (Parlando 2018/6.)

² Dobozy Borbála : Az utolsó Pressburger halálára (Muzsika 1997/2.)

„Brillamment baroque” régizenei kurzus tanára volt. Európa legtöbb országában és az USA-ban koncertezett, rádió-, TV- és lemezfelvételeket készített. A legnevesebb fesztiválokon szerepel, mint például a Budapesti Tavaszi Fesztivál, a Salzburgi Ünnepi Játékok, a Bergeni Fesztivál, vagy a Concentus Moraviae.

Dobozy Borbála művészi tevékenysége középpontjában Johann Sebastian Bach életműve áll: szinte minden csembalóra írt kompozícióját eljátszotta, beleértve összes zenekari és kamaraművét is. 2010-ben Csehországban megjelent Goldberg Variációk-felvétele komoly elismerést váltott ki. A Hudební rozhledy c. cseh szaklap hasábjain így méltatták: „...Az előadó nemcsak technikailag tökéletesen felkészült, ami lehetővé teszi, hogy a legnehezebb variációkat is varázslatos könnyedséggel játssza, de Bach zenéje iránt is tökéletes érzékkel rendelkezik. Átgondolt interpretációja az idővel való bánásmódján, az egyes variációk tempóin és részletesen kimunkált artikulációján alapul, ami a műveknek még több lendületet ad... a legmagasabb előadói színvonalat képviseli, és egyúttal példa is lehet arra, hogyan kell Bach zenéjét játszani.” Emellett előszeretettel tűzi műsorára alig ismert, vagy teljesen elfelejtett mesterek zenéjét (G. Th. Muffat, J. A. Benda, Chr. Schaffrath). Repertoárja szinte az egész csembalóirodalmat felöleli, beleértve a 20. századi és a kortárs zenét is. Több magyar zeneszerző – Arányi-Aschner György, Balázs Árpád, Dubrovay László, Hidas Frigyes és Hollós Máté – komponált már számára műveket, így számos ösbemutató fűződik nevéhez, többek között Balassa Sándor Terényi Edének ajánlott, „Művész utca 11/a – tételek csembalóra op. 101.” c. kompozícióját is ő mutatta be és vette lemezre.

Zsűritagja volt a 2000-es lipcsei, a 2001-es bruggei és a 2012-es prágai nemzetközi csembalóversenyeknek. A Magyar Bach Társaság alapító tagja.

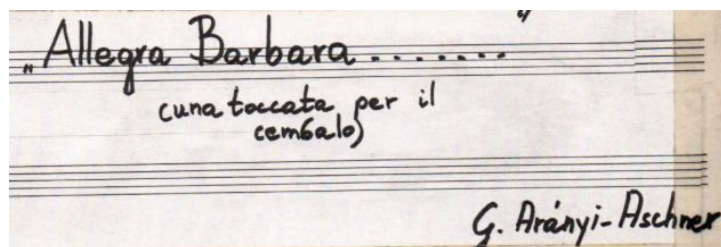
1993-ban az ő irányítása alatt jött létre a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Szegedi Tagozatán (mai nevén: Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Kar) a csembaló főtan szak, ahol az első években tanított. Jelenleg a Liszt Ferenc Zeneakadémia habilitált egyetemi tanára, tanszéki csoportvezető. Gottlieb Muffat műveit tartalmazó albuma (Componimenti musicali per il cembalo) 1992-ben elnyerte a Hamburgi Német Lemezkritikusok Díját.

2011-ben Liszt Ferenc-díjat kapott. 2012-ben az V. kerület Belváros-Lipótváros Érdemkeresztjével, 2021-ben pedig a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. 2013-ban Summa cum laude minősítéssel DLA doktori fokozatot szerzett. 2019 óta a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának rendes tagja. [\(Dobozy Borbála | csembalóművész\)](#)

II.

A DOBOZY BORBÁLÁNAK DEDIKÁLT MŰVEK FACSIMILÉIBŐL

Arányi-Aschner György, Balázs Árpád, Dubrovay László, Hidas Frigyes és
Hollós Máté művének 1-1 oldala

Handwritten musical score for "Allegra Barbara". The score is written on two systems of staves. The first system consists of four staves, and the second system consists of two staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. The score is signed "Dobrovay Borbála" at the top of the second system. The piece concludes with the word "Fine" and the date "1989 aug. 28." and the signature "Hidas Frigyes".

Dobozy Borbálának

Balázs Árpád

Elvarázsolt dimenziók

— hét összekacsintás R. Törley Mária gofball —

csempalóna

/1992/

VII.
Cembalo's lány

Wine

p sempre stacc.

molto leggiero

mp

sost...

sub. p dolce

a tempo

stacc

stacc

(45")

Szeretettel ajánlom Dobozy Borbálának

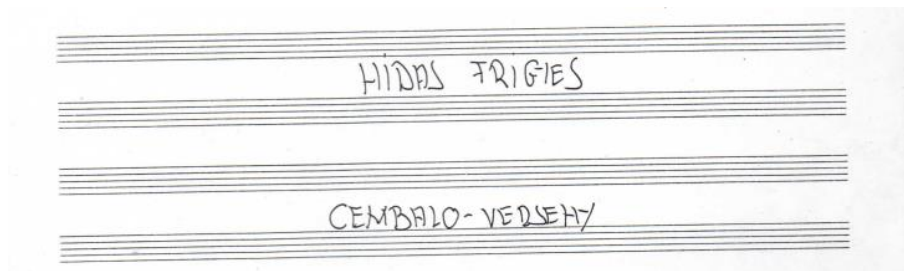
Dedicated to Borbála Dobozy

Duration: 11'40"

Walzer / Fanyar / wry

Moderato ♩ = 88

Dobozy Borbála

DOBÓZ/ BORBÁLI HUNG

PIRECEMENT GIOCOLO d=96 I.

CEMBALO

ZK.

C

Z

-2-

18

[Frigyes Hidas - Concerto for Harpsichord and Strings \(score video\) \(12:50\)](#)

Concerto per clavicembalo e piccola orchestra d'archi (1995)

Dobozy Borbála-csembaló és a Conventus Hungaricus (1995)

To Borbála Dobozy

Harpsichordially

HOLLÓS, Máté

Handwritten musical score for "Harpsichordially" by Máté Hollós, dedicated to Borbála Dobozy. The score is in 4/4 time, key of D major, and tempo of 66. It consists of six systems of staves, each with a circled measure number (4, 8, 12, 17, 21). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings like "p" and "f".

III.
DR. KAMP SALAMON
LAUDÁCIÓ DOBOZY BORBÁLA AKADÉMIAI
SZÉKFOGLALÓJÁHOZ³ (2019)

A magyar génius, ahogyan Hamvas Béla nevezi Csontváry Kosztka Tivadart, a következőket írja:

„Az Isten a nagy mester a művészetekben, az életben, látásban és minden alkotásban. A művészetekben önmaguk sem látni, sem alkotni nem tudunk.

Csak az európai, úgynevezett modern kultúrnépeknél látjuk százféle módon az Isten tagadását.

A sorssal nem lehet tréfálni, ki kell tartani nemcsak a kötelesség, hanem az isteni rendnek a tiszteletben tartásával és az Istenben való mély vonzalommal.

Aranyat, ezüstöt szerezhet minden ember, mert ez a földön hever, de eredeti művészet csak az isteni ihlet segítségével születhet.

Az ember fejlődését e szellemi központ nélkül nem lehet továbbfejleszteni.”

Dobozy Borbála csembaloművész élete és egész művészi tevékenysége e szellemi központ vonzásában áll. Egy magasabb hatalom hatalmában, a szépség vonzásában. Annak a szépségnek, amely egyetlen szóban foglalja össze mindazt, ami rend, összhang, mérték és arány, tisztaság, világosság, emelkedés és tökéletesség. A szépség a teremtésnek, mint mesterműnek a magja. A világon minden a szépségért történik. Az ember azért él, hogy a szépséget megteremtse. Ez a művészi lét lényege. Amellyel szemben a rombolás tehetetlen. A romboló hatalmak csak a tökéletlenül megteremtett világba tudnak behatolni. Elpusztítani csak azt lehet, ami eredetileg megrongált.

Ezzel szemben Dobozy Borbála produktív egzisztencia, akinek célja a művészi tökéletesség, mert tudja, hogy a tökéletességre való törekvés nem álom, hanem élet. Az Isten teljességének mértéke.

Ezért választott tanulmányai és élete során olyan mestereket magának, akik képesek voltak az ideák életben tartására, a dolgok intuíciójára, ahogyan azok a tapasztalat szintjénél magasabban megjelennek.

Így került a 20. század kétséget kizáróan legjelentősebb csembalóművészenek, Zuzana Růžicková-nak az osztályába először a pozsonyi Zeneművészeti Főiskolán, majd a prágai Zeneakadémián, ahol kitüntetéssel diplomázott és ezért volt fontos számára, hogy a historikus előadói gyakorlatot a salzburgi Mozarteumban a korszakos jelentőségű Nikolaus Harnoncourtnál tanulmányozza. E mesterek példáján megtapasztalhatta, hogy a minőséget nem látod, azt csak átélni lehet, mert a művészet a művészben él, és mindig azt mondja ki, hogy mi az ember és a szellem viszonya.

Dobozy Borbála tanulmányai és egész művészi pályája során az egyetlen érvényes morális gyakorlat elvét követte és követi. Csak azt fogadni el, ami tényleg jó. A művészetben mindig azt kell választani, ami közelebb van a tökéleteshez, az örökhöz.

Ahogy ezt a varázslatos személyiséggel megáldott édesanyja, a szakrális szövegfolklórral és a népköltészet szimbolikájával foglalkozó néprajzkutató, Erdélyi Zsuzsanna sokszor mondta és tanította nekünk: „Mindig a nehezebb ellenállás irányába kell haladni.”

Dobozy Borbála pályájának meghatározó eseménye volt, hogy 1983-ban díjat nyert a belgiumi Brugge-ben rendezett, legrangosabbnak számító nemzetközi csembalóversenyen, amelynek később zsűrijébe, eddig egyetlen magyar résztvevőként is meghívást kapott. Innentől kezdve a legnevesebb fesztiválok szerepelt: Budapesti Tavasz Fesztivál, Salzburgi Ünnepi Játékok, Bergeni Fesztivál, Concentus Moraviae vagy a Budapesti Bach-Hét.

Számos kurzust tartott Ausztriában, Franciaországban, Németországban, Norvégiában és Magyarországon. Európa legtöbb országában és az USA-ban koncertezett, rádió-, TV- és lemezfelvételeket készített. A külföldi sikerek mégsem csábították sohasem más tájaira a világnak, mert újjáteremtő fantáziájának egyik fontos ihletője a szülőföld, amellyel együtt nőünk fel, s amelynek legelsősorban őrizői vagyunk. Mert a nép a helyhez tartozik és a hely a néphez. A hely tulajdonsága a népé, aminek első feltétele, hogy itthon legyenek. Ezért nem vagyok idegen itt. S mert megtartó ereje mégis a tájnak, a szülőföldnek van. E gondolatok hozzá tartoznak Dobozy Borbála családi örökségéhez, gondoljunk csak Erdélyi Jánosnak, dédapjának a népköltészet területén végzett nemzetföltő irodalmi munkásságára.

Dobozy Borbála művészi tevékenységének középpontjában Johann Sebastian Bach életműve áll, mert megértette, hogy Johann Sebastian Bach zenéje az

ember és az Isten közötti dialógus. Nem róla, hanem vele beszélget, és én tudom, hogy e beszélgetésre Dobozy Borbála is meghívást kapott. Bach zenéje csupa gyengédség, semmi kényszer, semmi mutatvány. Éppen ezért ellenállhatatlan. Ahogyan az Evangéliumban olvassuk: „Az én erőm erőtlenség által hat.”

Ezért szólalnak meg olyan utolérhetetlen finom költőiséggel Johann Sebastian Bach lírai lassú tételei Dobozy Borbála tolmácsolásában, melyek úgy hatnak ránk, mint a korai napfény, vagy még inkább, mint a szeretet mosolya.

Bach művészete a lélek adománya, ezért képes arra, hogy az emberben élő örök vágyat táplálja.

Vágyat az üdvösségre. És arra tanít, hogy az örökért nem kell küzdeni, azt nem lehet jótettekkel kiérdemelni, mert az örök élet nem jutalom, hanem tény. Elkészítettett. Van. Mindig és mindenkinek.

Joggal írja róla Pilinszky János: „Bach evangéliumi művész volt. Valójában irigyelnünk kellene, de mert tökéletes, csak szeretnünk lehet.”

E felismerést tolmácsolja számunkra Dobozy Borbála Bach játéka, melynek egyik fő sajátossága a mesterségbeli tudás bravúrájától megszabadult költőiség, amelynek nemcsak tökéletessége, hanem varázsa is van.

Mindezek az erények különösen felértékelődnek akkor, amikor a művészet nehézkedése eltolódott a lélek mélységei felől a sima, olykor sivár kivitel, a dologi bravúr felé, amikor mechanizmussá, technikává lett a finomság és az árnyalat.

A bachi életmű titkainak, megrázó mélységeinek feltárása Dobozy Borbála kivételes anyagismeretén nyugszik, hiszen minden nagy sorozatot megszólaltatott: a két- és háromszólamú invenciókat, a francia szviteket, az angol szviteket, a partitákat, a fantáziákat és fűgákat és a Goldberg-Variációkat.

A 2010-ben Csehországban megjelent Goldberg Variációk-felvétele komoly elismerést váltott ki. Az International Record Review hasábjain így méltatták: „Bach Goldberg-Variációiból nem kevés CD készült, de a magyar csembaloművész Dobozy Borbála új felvétele különbözik a többitől... Játéka a nyitó témában álomszerűen szép... Előadásmódjára jellemző az elegáns artikuláció, szellem és intelligencia éppúgy, mint az ornamensek stílushű alkalmazása... Nem emlékszem, mikor élveztem ennyire a Goldberg Variációk előadását...”

Emellett lemezre vette és megszólaltatta a Wohltemperiertes Klavier mindkét kötetét, a Kunst der Fuge-t, az összes egy-, két-, három- és négycsembalós versenyművet, az összes kamaraművet, a hegedűszonátákat, a fuvolaszonátákat, a gembaszonátákat, a triószonátákat, nem beszélve a számos kantáta, motetta, a Magnificat, a Karácsonyi oratórium, a passiók és a H-moll mise continuo szólamairól.

Repertoárja szinte az egész csembalóirodalmat felöleli, beleértve a 20. századi és a kortárs zenét is. Több magyar zeneszerző – Arányi-Aschner György, Balázs Árpád és Hidas Frigyes – komponált már számára műveket, így számos ösbemutató fűződik nevéhez, többek között Balassa Sándor Terényi Edének ajánlott, „Művész utca 11/a – tételek csembalóra op. 101.” c. kompozícióját is ő mutatta be és vette lemezre.

Gottlieb Muffat műveit tartalmazó albuma 1992-ben elnyerte a Hamburgi Német Lemezkritikusok Díját.

Szóló felvételei, melyek a Hungaroton kiadásában jelentek meg: Gottlieb Theophil Muffat, Jiří Antonín Benda és Christoph Schaffrath csembalószonátáit rögzítik.

Legfontosabb kamarazenei felvételei közül a Johann Sebastian Bach Trió szonátáit tartalmazó világsikert aratott CD-t emelem ki, ahol olyan kiváló művészek partnere volt, mint Gyöngyössy Zoltán, Hadady László és Lakatos György.

2013-ban Summa cum laude minősítéssel DLA doktori fokozatot szerzett. Disszertációjának címe „Georg Anton Benda és csembalószonátái”. A disszertáció nemcsak magyarul, de cseh nyelven könyv alakban is megjelent.

Jelenleg a Liszt Ferenc Zeneakadémia docense, tanszéki csoportvezető. 2017 júniusa óta a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának levelező tagja.

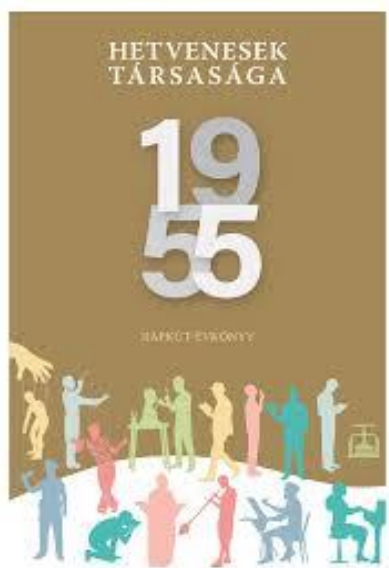
Dobozy Borbála művészi megbecsülését jelzi, hogy a Zuzana Růžicková 90. születésnapjának tiszteletére rendezett hangversenyen a művésznő külön kérésére Dobozy Borbála volt az egyetlen külföldi fellépő csembalóművész.

2011-ben Liszt Ferenc-díjat kapott.

Dobozy Borbála művész egyénisége arra tanít bennünket, hogy megértsük, a művészet nem foglalkozás, nem is hivatás, sokkal több ennél, művésznek lenni annyit tesz, hogy olyan életet élek, amely minden egyebet alárendel ennek az

elhívásnak, megszólítottágnak és felhatalmazásnak. A művészet a legmagasabb rendű mestermű, mert teremtés, egyetemes és mert mindenkié. És mert a művészet a valóság fölött van és súlypontja az életen túli.

IV.

A Napkút Kiadó gondozásában 2025-ben megjelent könyvből

DOBOZY BORBÁLA:

Szerencsés embernek érzem magam, mert már korán megmutatkozott, mi is valójában az életfeladatom.

Szüleim egész életét a tudományok és művészetek szeretete, művelése határozta meg.

Édesapám belgyógyász főorvos, kardiológus volt, a sztereo-EKG kidolgozója az 1940-es években; munkásságának eredménye akkor nagy felfedezésnek számított és gyorsan teret is nyert a gyógyászatban. Hivatása mellett a matematika, fizika, kémia, valamint az irodalom, filozófia és zene – különösen a zongorairodalom – egyaránt érdekelte, ezekkel magas szinten foglalkozott. Néprajzkutató édesanyám⁴ nevéhez az archaikus népi imádságok kötődnek,

⁴ Dobozy Borbála édesanyjáról, a lánglelkű Erdélyi Zsuzsanna Kossuh-díjas néprajztudós-folkloristáról, a Nemzet Művészeről, az MMA rendes tagjáról a Parlando korábbi számaiban több emlékezés is megjelent: [Emlékoszlopot állítottak Erdélyi Zsuzsannának és adatközlőjének \(MMA\)](#) (2021/6.); [„Hegyet hágék, lőtöt lépék”...10 éve hunyt el a népi vallásosság világhírű kutatója, a népi vallásosság világhírű kutatója, Erdélyi Zsuzsanna néprajztudós, az MMA rendes tagja \(Tóth Ida/MMA\)](#) (2025/2.); [Élő, eleven és ható. Megtisztító népi imát 2025-ben is lehet gyűjteni \(Tóth Ida, mma.hu\)](#) (2025/3.)

amelynek nemzetközi hírű gyűjtője, közreadója lett. Bár korábban más is találkozott elvétve ilyen szövegekkel, azok jelentőségére ő érzett rá, azt követően pedig már elsősorban ennek a kutatásnak, illetve a gyűjtött anyag ismertetésének, publikálásának szentelte hosszú életét. Fiatal korában felsőfokú zongoratanulmányokat is folytatott.

Négyen vagyunk testvérek. Egész gyermekkoromra rányomta bélyegét az anyagi szűkölködés, mert szüleim nem voltak a rendszer kegyeltjei és ebből sok hátrányuk, kellemetlenségük származott. Alapvető dolgokban ugyan nem szenvedtünk hiányt, de minden extra kiadás gondot okozott. Megkaptuk azonban a legfontosabbat: a szeretetet, gondoskodást, biztonságot. Volt egy 20.000 kötetes, csodálatos könyvtárunk is, amely a teljes magyar és világirodalmat magában foglalta. Hiszem, hogy a gyermekkor alapvetően meghatározza a testi-lelki-szellemi fejlődést. Boldog vagyok, hogy ilyen szerető és kultúraközpontú családban nőttem fel, ezzel egy életre szóló példát kaptam, amiért kiváltságosnak érzem magam.

Szüleim engem kezdettől fogva a zenei pálya felé irányítottak, 6 éves koromban el is kezdtem zongorát tanulni, majd felvételt nyertem a zenegimnáziumba. Ott zenetörténet órán ismertem meg a csembalót. Abban a pillanatban éreztem, hogy ez az én igazi hangszerem. Kicsi korom óta Johann Sebastian Bach művei álltak hozzám legközelebb, és akkor szembesültem azzal, hogy az ő kompozíciói, amelyeket addig zongorán játszottam, valójában csembalóra íródtak. Ezzel a felismeréssel egyértelmű irányt vett az életem, bár a folytatás nem ment olyan egyszerűen...

Az 1970-es években még nem volt itthon csembalóoktatás, Sebestyén János orgona- és csembaloművész csak fakultációs hangszerként tanította azt a Zeneakadémián. Hozzá külön engedéllyel két éven át járhattam, ami nagyszerű alapot adott. Abban az időben továbbtanulás céljából nyugati intézmény szoba sem jöhetett, de szerencsére sikerült állami ösztöndíjat kapnom az akkori Csehszlovákiába, ahol a 20. század második felének egyik legjelentősebb csembaloművésze, Zuzana Růžicková asszony tanított. Nála szereztem meg első diplomámat a prágai Zeneakadémián. Ezt követően pedig már kijuthattam nyugati posztgraduális képzésekre, először a salzburgi Mozarteumba, majd a zürichi Zeneakadémiára. Olyan kivételes művészegyéniségeknél képezhettem tovább magam, mint a régizenei mozgalom legendás alakja, Nikolaus Harnoncourt, valamint közeli munkatársa, az orgona- és csembaloművész Johann Sonnleitner.

E nagy tudású, nemzetközi hírű mesterek közelségében eltöltött hat év rendkívüli iskolát, példamutatást jelentett számomra, s egy életre meghatározta

zenei gondolkodásomat, valójában egész pályámat. Ráadásul három különböző országban tölthettem éveket, mely időszak nagymértékben tágította a horizontomat, gazdagította nyelvtudásomat, és ez már fiatalon komoly élettapasztalatot is nyújtott, hiszen teljes önállóságra nevelt. Csodálatos indítást kaptam művészi pályámhoz, amiért szüleim után a mestereimre szintén nagy szeretettel, örök hálával gondolok...

Zeneiskolai tanulmányaim óta Johann Sebastian Bach bűvöletében élek. Mindig is úgy éreztem, hogy ez a zene adja a legnagyobb lelki élményt számomra, és ezért volt a nehézségek ellenére is egyértelmű a hangszerválasztásom.

A barokk korban még élt a zene teológiája, amely szerint a musica öröktől fogva létezik, a teremtéssel együtt Isten adománya és lényege a transzcendens harmónia leképeződése. Ez az örök harmónia, a Harmonia aeterna a proporciókban, vagyis a hangközök számviszonyaiban valósul meg. A Bibliából tudjuk, hogy minden mérték, szám és súly szerint van elrendezve. Bach művészete ezt az isteni, tökéletes rendet jeleníti meg, és ez által csodálatos hidat képez az anyagi és szellemi világ között. Ha eljátszom egy fűgát, helyreáll a rend és vele együtt a lelki egyensúly. Ilyenkor Goethe szavaival élve „az örök harmóniák társalognak egymással”. Bach műveinek méltó megszólaltatása univerzalitásuk miatt a legnehezebb, legnagyobb feladatok közé tartozik. Törekedhetünk a minél teljesebb, minél magasabb szintű előadásra, a maga tökéletességében el nem érhetjük azt. Az a lenyűgöző benne, hogy nem hagy nyugton, mindig többre és többre sarkall, ami egy életre szólóan tanulásra, lelki, szellemi, művészi fejlődésre ösztönzi az embert és hiszem, hogy a befektetett munkának, igyekezetnek megvan az eredménye. Kegyelemnek tartom, hogy kezdettől fogva e legmagasabb rendű, felemelő művészettel foglalkozhatok, amely kifogyhatatlan erőforrást jelent számomra.

A mester műveinek előadása azonban felelősség is. Albert Schweitzer – akinek Bach-könyve alpmű, gyönyörű gondolatai örökérvényűek – így fogalmaz: „Az a legfontosabb, hogy milyen szellemben tolmácsolják Bachot. Minden előadásnak adnia kell valamit a hallgatónak, továbbítania kell számára a zene kinyilatkoztatásait, ki kell őt ragadnia az anyagi világból. A hangoknak szólniuk kell a békéről, a derűről és azon erényekről, amelyekből a továbbéléshez erőt tudunk meríteni. Ha Bach zenéje ebbe a sajátságos állapotba helyez, ha az ember az előadáson keresztül másoknak ebből valamit át tud adni, akkor értette meg igazán a mestert...”.

Immáron 45 éves pályafutásom során mindig ennek szellemében próbáltam Johann Sebastian Bach műveit megszólaltatni; ha ez esetenként sikerült, akkor fáradozásom már nem volt hiábavaló...

V.

**„ÉREZTEM, HOGY EZ AZ ÉN HANGSZEREM”. DOBOZY BORBÁLA
BESZÉLGETŐPARTNERE: SERES GERDA (KULTÚRA.HU, 2024. I. 9.)**

(Parlando 2024/1.)

VI. DOBOZY BORBÁLA SZÓLÓ FELVÉTELEIBŐL **A LEGÚJABB!**

(BMC Records 2025)

DOBOZY BORBÁLA - J. S. BACH: CLAVIER-ÜBUNG II.; FOUR DUETS, CHROMATIC FANTASIA AND FUGUE

„A hangszer menneien szól, és rugalmas, laza technikáról árulkodik: az artikulációk palettája és az agogika kifinomultsága figyelemreméltó, a kifejezőmód pedig mindig természetes és tiszta” – méltatta a francia *Classica* magazin Dobozy Borbála előző Bach-lemezét, amelynek a kimagasló CHOC kritikai minősítést is odaítélték.

A *Wohltemperiertes Klavier*, illetve a kis prelúdiumok és invenciók után a csembalóművész most válogatást állított össze Bach billentyűs hangszerekre írt világi kompozícióiból. A *Clavier-Übung* második kötetét két nagyszabású mű tölti ki: a francia zenei stílus tanulmányaként született *h-moll Ouverture*, amely terjedelmével is kitűnik Bach jól ismert angol és francia szvitjei közül, és az *Olasz concerto*, egy képzeletbeli olasz versenymű átirata, amely egyetlen hangszeren képes a műfajra jellemző szólók és zenekari szakaszok váltakozását imitálni. Elhangzik a *Clavier-Übung* harmadik kötetéből a *Négy duett*, amelyek a kétszólamú invenciók hosszabb, bonyolultabb és meglepő megoldásokkal élő folytatásaként foghatók fel, majd a lemezt a *Kromatikus fantázia és fuga* zárja, amely a romantikára emlékeztető érzelmi túlfűtöttség, a harmóniák rendkívüli merészsége és szeszélyessége révén mindmáig elemi erővel hat a hallgatóra.

[Invention in C Major, BWV 772](#) (1:29)

[Invention in E Minor, BWV 778](#) (1:56)

[Sinfonia in D Minor, BWV 790 \(1:53\)](#)

[Sinfonia in G Minor, BWV 797 \(2:23\)](#)

[Invention in B Minor, BWV 786 \(1:14\)](#)

[Sinfonia in D Major, BWV 789 \(1:22\)](#)

[Sinfonia in E-Flat Major, BWV 791 \(2:54\)](#)

[Sinfonia in G Minor, BWV 797 \(2:23\)](#)

[Sinfonia in A Minor, BWV 799 \(1:43\)](#)

[Sinfonia in B Minor, BWV 801 \(1:35\)](#)

[Prelude in D Major, BWV 925 \(1:07\)](#)

[Prelude in D Minor, BWV 926 \(1:11\)](#)

[Prelude in G Minor, BWV 930 \(1:51\)](#)

[Prelude in C Minor, BWV 934 \(1:59\)](#)

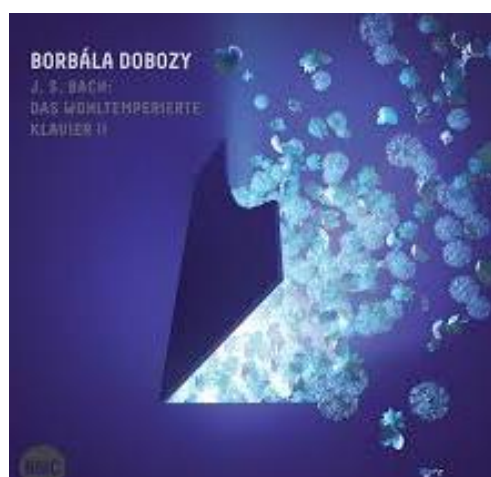
[Prelude in C Major, BWV 939 \(0:43\)](#)

[Prelude in C Minor, BWV 999 \(1:56\)](#)

(BMC Records, 2023)

**J. S. BACH: 12 AND 6 PRELUDES, INVENTIONS AND SINFONIAS.
DOBOZY BORBÁLA ÚJ FELVÉTELE (BMC RECORDS, 2023)
(FITTLER KATALIN) ÉS DR. KAMP SALAMON CD ISMERTETŐJE**

(Parlando, 2023/4.)

[Das Wohltemperierte Klavier I, BWV 847: Prelude in C Minor \(1:42\)](#)

[Das Wohltemperierte Klavier I, BWV 848: Prelude in C-Sharp Major \(1:29\)](#)

[Das Wohltemperierte Klavier I, BWV 850: Prelude in D Major \(1:28\)](#)

Das Wohltemperierte Klavier I, BWV 863: Prelude in G-Sharp Minor (1:45)

Das Wohltemperierte Klavier I, BWV 869: Prelude in B Minor (5:02)

(BMC Records, 2019, 2020)

Suite No. 1 in C major R. 85-92: Allemande. Affettuoso (3:35)

Suite No. 2 in G minor R. 93-100: Courante (2:20)

(Hungaroton, 1992)

Christoph Schaffrath (1709–1763) - 6 sonatas for harpsichord Opus 2 [Borbála Dobozy] (1:11:51)

(Hungaroton Records, 2008)

Johann Sebastian Bach - Goldberg Variationen BWV 988 (39:11)

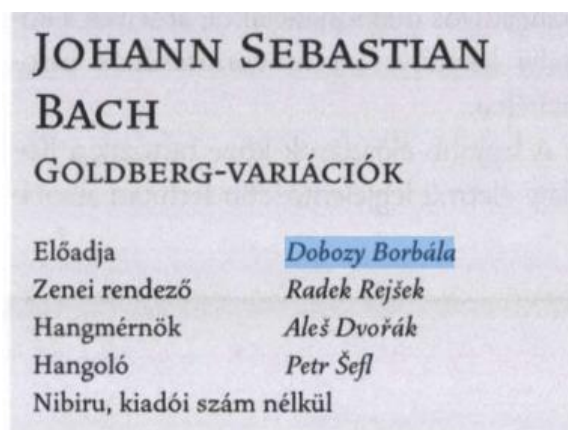
Goldberg-Variationen, BWV 988: No. 1, Aria (4:20)

Goldberg-Variationen, BWV 988: No. 5, Var. IV (1:11)

Goldberg-Variationen, BWV 988: No. 2, Var. VI (1:31)

Goldberg-Variationen, BWV 988: No. 26, Var. XXV (5:31)

(Nibiru (CZ) 2010)

BACH DÍSZKIADÁSBAN⁵

Amilyen kevésbé ismert Magyarországon a cseh Nibiru zenemű- és lemez-kiadó cég neve, olyan kiemelkedő – és magyar vonatkozású – CD-t jelentettek meg tavaly év elején Bach Goldberg-variációinak felvételével. A kiadvány minden alapvető tényezőjét körültekintő igényességgel, a maximumra törekedve

választották meg. Az előadó a Csehországban is jól ismert, egykor Prágában, Zuzana Růžicková-nál tanuló magyar csembalista, Dobozy Borbála; a hangszer egy Johann Sebastian Bach által nagyrabecsült berlini csembalóépítő, Michael Mietke egyetlen fennmaradt kétmanuális hangszerének kitűnő cseh szakemberek által készített kópiája (Bach maga is rendelt csembalót ettől a mestertől), a helyszín pedig egy nyugat-csehországi (nebílovyi) barokk kastély nemes akusztikájú terme.

Mindez a gondosság, egyetlen hangzásképbbe sűrűsödve, már a téma első eljátszásának hallgatásakor revelálódik a hallgató számára. A hang áttetsző finomsága, amely erőteljes, kristálytiszt zengéssel párosul, a terem határozott érzete, az interferenciák légies lebegése a választott, nemes Kirnberger-temperatúrában akkor is azonnal magára vonná figyelmünket, ha magának a játéknak az időtlen nyugalma, az éneklő játék Dobozy Borbála-féle magasiskolája nem töltené meg esszenciális zenei tartalommal a gyönyörű hangzást. Kicsit olyan érzése van a hallgatónak, mintha ezúttal díszkiadásban élvezhetné Bach korszakos remekét.

Az ismertető füzet tanúsága szerint a hangszer egyik készítője, *Petr Šeřl* maga Dobozy azt a hipotézisét is próbára szeretne volna tenni ezzel a felvétellel, hogy a Goldberg-variációk előadására éppen ez a Mietke-féle kétmanuális csembaló az ideális instrumentum. Nos, ha létezik egyáltalán *művészi* bizonyítéka egy tudományos feltételezésnek, akkor Dobozy, valamint a hangszer és a CD készítői ezt a hipotézist fényesen bebizonyították.

A variációsorozat előadása sokoldalú és nem mindennapi erőpróba minden csembalista számára. Úgy kell számot adnia teremtmő művészi fantáziájáról, hogy közben a csembalójáték technikai magasiskoláját kell abszolválnia, ráadásul a kompozíció csodálatos és rendkívül bonyolult konstrukciója, összefüggésrendszere nem sok egyéni manírra, pláne önkényeskedésre nyújt lehetőséget. Dobozy Borbála számára természetesen nem a technikai követelmények jelentettek kihívást elsősorban, hiszen mindig rendkívül biztos technikájú, virtuóz előadónak számított. Azonban mára csembalójátékának minden fontos aspektusa úgyszólván tökéletessé csiszolódott, s talán nem túlzás, ha így fogalmazok: egyéni klasszicizmussá érett. Mint tudjuk, a csembaló egyike a legnehezebb hangszereknek, mert a hang kontrollálása és megszólalásának differenciálása a „gépi” pengetés adottságai miatt rendkívüli eszközöket és felkészültséget kíván. Nos, Dobozy rendelkezik mindezzel: a logikájának finomsága példaszerű, és önmagában rendkívüli zenei élvezet; azt a

különleges csembaló „pedáltechnikát”, amelynek segítségével a hangokat kissé egymásba zengetve a pengetős csembalón is tökéletes legato-érzetet lehet kelteni, rendkívül virtuóz módon, a legpolifonabb szövetben is szólamonként nagyszerűen kontrollálva alkalmazza. A kontrapunktikusan kevésbé kötött, szabadabb, fantáziaszerűbb, az éneklő játékot lehetővé tevő tételekben úgy szólal meg hajlékonyan és személyes hangon, hogy játékának fegyelme sohasem csorbul; a francia nyitányban (16. variáció) úgy egyezteteti össze a nemes tartást a futamok brilianciájával, ahogy az a nagykönyvben meg van írva; ugyanúgy azonosulni tud a lassú, moll tételek *empfindsamer Stiljével*, érzelmes sóhajaival, mint a 22-es vagy a 26-os variáció triplaszorainak pezsgésével, fa tétel szökellő könnyedségével. S a 25-ös Adagio expresszív szext-fellépései, szívbe markoló hangja... Nem folytatom, csak szívből ajánlom ezt a figyelemre méltó felvételt minden olvasónak.

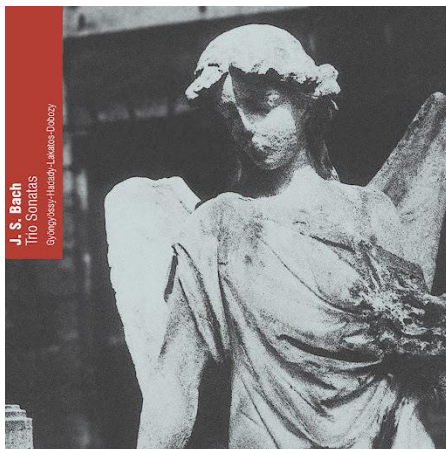
(Malina János)

„...Az előadó nemcsak technikailag tökéletesen felkészült, ami lehetővé teszi, hogy a legnehezebb variációkat is varázslatos könnyedséggel játssza, de Bach zenéje iránt is tökéletes érzékeléssel rendelkezik. Átgondolt interpretációja az idővel való bánásmódján, az egyes variációk tempóin és részletesen kimunkált artikulációján alapul, ami a műveknek még több lendületet ad. Ezen felül az egyes variációkat a nagy szerkezet egészének figyelembevételével formálja meg, így azok előadása nem véletlenszerű, hanem szigorú belső rend szerint történik, aminek köszönhetően a mű terjedelme ellenére is egységes. (...) Nem szabad szó nélkül hagyni nagyszerű regisztrációját sem, amihez minden bizonnyal segítséget jelentett, hogy felvételéhez Dobozy Borbála Michael Mietke kétmanuálos német csembalójának kópiáját választotta. (...) A Goldberg-variációk tökéletesen sikerült kísérlete bebizonyította, mennyire alkalmas Mietke csembalója Bach zenéjének interpretációjához. A hangszer szinte minden lehetőséget felkínál ahhoz, amire ennek a darabnak szüksége van, és az olyan kitűnő csembalista, mint Dobozy Borbála, ezeket a lehetőségeket maradéktalanul ki is használja. (...) Az eredmény egy valóban kitűnő felvétel, amely a Goldberg-variációk legjobb interpretációi közé tartozik. A Bach anagrammájával ellátott ízléses borítójú CD-t egyértelműen ajánlani lehet, mert a legmagasabb előadói színvonalat képviseli, és egyúttal példa is lehet arra, hogyan kell Bach zenéjét játszani.”

(Lukáš Vytlačil – Hudební Rozhledy)

VII.

DOBOZY BORBÁLA KAMARAZENEI FELVÉTELEIBŐL

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (21 felvétel)
(BMC, 2001)

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (15 felvétel)
© BMC Records Released on: 2003-12-12

Hungaroton Records, 2000), [Concertino for four hands: I. Adagio Affettuoso - Allegro Risoluto \(11:54\)](#)

[Partita in E flat major: I. Andante \(2:59\)](#)

[Partita in A major: III. Poco Allegro \(3:04\)](#)

[Partita in D major: I. Allegro Vivace \(3:07\)](#)

[Nicola Porpora \(1686-1768\) - Six Cantatas \(Clapton, Dobozy, Pertorini\) \(1:09:14\)](#)
(Kvalbein, Dobozy; VNP Norvégia, 1993)

NICOLA ANDREA PORPORA (1686–1768)

Six cantatas

I. Idolatrata e cinta		12'05"
1	Recitativo "Idolatrata e cinta..."	0'40"
2	Aria "Senza speme di gioire"	6'19"
3	Recitativo "Ne, benche cieco..."	0'43"
4	Aria "Di frutti o fiori adorno"	4'27"
II. Or che una nube ingrata		13'19"
5	Adagio, Recitativo "Or che una nube ingrata..."	2'29"
6	Aria "Senza il misero piacer"	5'18"
7	Recitativo "M'intendi?..."	1'56"
8	Aria "Contemprar almen chi s'ama"	3'38"
III. Ad onta del timore		9'20"
9	Recitativo "Ad onta del timore..."	1'41"
10	Aria "Quante volte, sospirando"	4'18"
11	Recitativo "Che se creder..."	1'13"
12	Aria "Penar per bene amar"	3'08"

IV. Speranze del mio cor		8'31"
13	Aria "Speranze del mio cor"	3'44"
14	Recitativo "Fille, se t'adorai..."	0'58"
15	Aria "Se passa il mare infido"	3'49"
V. D'amor la bella pace		11'43"
16	Recitativo "D'amor la bella pace..."	0'44"
17	Aria "Dicea clori a Filen"	6'29"
18	Recitativo "O Filen fortunato!..."	0'27"
19	Aria "Qual timidetta"	4'08"
VI. Questa dunque è la selva		13'41"
20	Recitativo "Questa dunque è la selva..."	1'31"
21	Aria "Care piante, amato rio"	6'17"
22	Recitativo "Ahi, memoria dolente..."	1'13"
23	Aria "Vorrei tanto rigor"	4'36"

Összes idő / Total time: 69'18"

NICHOLAS CLAPTON – kontratenor / countertenor

Borbála Dobozy – csembaló / harpsichord

Rezső Pertorini – gordonka / cello

Olasz nyelven / Sung in Italian

VIII.

DOBOZY BORBÁLA KÖNYVE ÉS DOKTORI DISSZERTÁCIÓJA

„Georg Anton Benda és csembalószonátái” (disszertáció) (Magyar Kultúra Kiadó Kft, 2014), ugyanez cseh nyelven „Jiří Antonín Benda a jeho sonáty pro cembalo” (Magyar Kultúra Kiadó, 2016)

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem 28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású doktori iskola

DR. DOBOZY BORBÁLA
GEORG ANTON BENDA ÉS CSEMBALÓSZONÁTÁI
Tradíció, háttér, korszellem
DLA DOKTORI ÉRTEKEZÉS
(2012)

[disszertacio.PDF](#)

[tezis_en.pdf](#)

[tezis_hu.pdf](#)

B-dúr szonáta / Sonata No 1 in B flat major: Allegro (2:52)

I. B-dúr szonáta / Sonata No 1 in B flat major: Allegretto (3:36)

II. G-dúr szonáta / Sonata No 2 in G major: Allegro moderato (3:34)

II. G-dúr szonáta / Sonata No 2 in G major: Un poco allegro (3:42)

III. d-moll szonáta / Sonata No 3 in D minor: Andantino (3:03)

III. d-moll szonáta / Sonata No 3 in D minor: Allegro ma non tanto (4:05)

IV. F-dúr szonáta / Sonata No 4 in F major: Allegretto assai moderato (4:10)

V. g-moll szonáta / Sonata No 5 in G minor: Andante (2:32)

IV. F-dúr szonáta / Sonata No 4 in F major: Allegretto assai moderato (4:10)

VI. D-dúr szonáta / Sonata No 6 in D major: Un poco lento (3:25)

(Hungaroton Records, 1997)

IX.
DOBOZY BORBÁLA
ÚTIKALAUZ A RÉGI BILLENTYŰS MUZSIKÁHOZ –
MAGYARORSZÁG

Közreadta: Elek Szilvia – Sziklavári Károly
Megjelenés dátuma: 2024. július 1.
Kiadó: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó

Négy évvel ezelőtt fontos és hiánypótló kezdeményezésről adhattam hírt: nagyszerű vállalkozásként az EMB (felelős szerkesztő Zászkaliczky Tamás) egy kottasorozatot indított útjára Guide to Early Keyboard Music – Útikalauz a régi billentyűs muzsikához címmel.⁶ E kiadványok a régi zene széleskörű repertoárját nagymértékben gazdagító európai nemzetek billentyűs műveiből adnak keresztmetszetet. A 2020-ban napvilágot látott első ilyen antológia a francia csembalóirodalom ismert és kevésbé ismert zeneszerzőit mutatja be két kötetben, Horváth Anikó és Elek Szilvia értő válogatásában:

⁶ [Útikalauz a régi billentyűs muzsikához Franciaország 1-2. Közreadta: Elek Szilvia, Horváth Anikó \(EMB, 2020\) \(Dobozy Borbála \(Parlando 2020/5.\)\)](#)

A közelmúltban jelent meg Elek Szilvia és Sziklavári Károly közreadásában a régi magyar zenével foglalkozó gyűjtemény, amelyben igazi kincsek is találhatóak. Az összeállításban szerepelnek olyan (szinte) teljesen ismeretlen zeneszerzők, akiknek azonban zenetörténetünkben mindenképpen említésre méltó szerepük van: például a Turóc megyében 1640-ben született polihisztor Bulyovszky Mihály egyetlen ismert kompozíciója, a hattételes b-moll (!) szvit egyúttal az első magyar szerző tollából származó csembalószvit. Koháry Mária grófnő pedig, akinek ugyancsak egyetlen fennmaradt kéttételes szonátája szerepel a kötetben, az első név szerint ismert magyar zeneszerzőnő. Bevallom, a mindössze 30 évet élt Novotny Ferenc Miklós kismartoni orgonista, nemkülönben a szintén fiatalon elhunyt Franz Grill nevével eddig én még személy szerint nem találkoztam.

Aki korábban régi magyar zenét akart billentyűs hangszeren játszani, az elsősorban a különböző – esetenként külföldi, tabulatúrák – gyűjtemények, virginálkönyvek, kódexek magyar vonatkozású táncait (köztük hajdútáncok, indulók, ungarescák, choreák stb.) tűzhette műsorára, vagy Bengráf József, Bihari János, Csermák Antal és mások későbbi verbunkos zenéjéből válogathatott. Jelen kiadvány ezekből is bőven ad ízelítőt a ritkaságok: Bulyovszky Mihály, Koháry Mária. F.X.P. Rigler, Franz Grill, Spech János és Fusz János művei mellett.

Ahogy a francia antológiában, e kötetben is kiváló ismertető szöveg található a zeneszerzőkről, a művekről és a forrásokról (Sziklavári Károly), nemkülönben a darabok interpretációjáról, a tempóval, artikulációval, dinamikával és díszítésekkel kapcsolatos kérdésekről (Elek Szilvia). Ez utóbbi nagy segítséget nyújt különösen a korai táncok megszólaltatásához, mert azok kottaképe semmilyen előadásra utaló jeleket, instrukciókat nem tartalmaz.

A rendkívül szép kiállítású kotta megjelenésében követi elődje stílusát és minőségét. Külső borítóját az egyik legrégibb fennmaradt, 1600 körül készült és egykoron Thököly István tulajdonában lévő csembaló fényképe díszíti, amely a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének értékes darabja.

A magyar Útikalauzban néhány alkotás először jelenik meg nyomtatott formában. A művek nehézségi foka nagyon különböző, így zeneiskolások és magasabb szinten lévők egyaránt válogathatnak belőlük.

Két oldal az ajánlott kottából:

6

Hajdútánc – Hajduk Dance Heiduckentanz – Danse des haïdouks

Collection Johannes de Lublin
(1537–1548)

Proportio

Gigue

Modern musical score for Gigue by Mihály Balogh. The score is in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of four systems of music, each with a treble and bass staff. The first system shows measures 1-2, the second measures 3-4, the third measures 5-6, and the fourth measures 7-9. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with trills (tr) and triplets (3) indicated. A large, faint watermark 'EMBA' is visible across the center of the page.

Autograph manuscript of the Gigue by Mihály Balogh. The manuscript is handwritten and shows the original notation with some corrections. It consists of four systems of music, each with a treble and bass staff. The first system shows measures 1-2, the second measures 3-4, the third measures 5-6, and the fourth measures 7-9. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with trills (tr) and triplets (3) indicated. A large, faint watermark 'EMBA' is visible across the center of the page.

Excerpt of the Gigue from Mihály Balogh's
Suite, autograph manuscript (ca 1675)

Ausschnitt der Gigue aus der Suite von Mihály
Balogh, Autograph (um 1675)

Extrait de la Gigue de la Suite
de Mihály Balogh, manuscrit autographe
(vers 1675)

A Gigue tétel részlete Balogh Mihály
Szerzőtől, szerzői kézirat (1675 körül)

Sächsische Landesbibliothek, Dresden

Köszönet illeti Elek Szilviát és Sziklavári Károlyt e fontos kutatómunkáért, a remek összeállításért, főképpen a felfedezésekért, hogy az érdeklődők örömeire eddig ismeretlen, vagy nehezen megtalálható kompozíciókat tettek elérhetővé, ezáltal gazdagították a történelmi viszontagságok miatt szegényes régi magyar billentyűs repertoárt. Kíváncsian várjuk a sorozat következő kötetét!

TARTALOMJEGYZÉK:

1. Hajdútánc (Collection Johannes de Lublin)
2. Magyar tánc (Collection Wolff Heckel)
3. Magyar induló (Collection August Nörmiger)
4. Ungaresca (Collection Jakob Paix)
5. Chorea (Codex Kájoni)
6. Chorea (Codex Kájoni)
7. Ötödik tánc (Codex Kájoni)
8. Pajkos tánc (Codex Kájoni)
9. Apor Lázár tánca (Codex Kájoni)
10. Chorea polonica (Vietoris Tablature Book)
11. Oláh tánc (Vietoris Tablature Book)
12. Chorea hungarica (Vietoris Tablature Book)
13. Süveges tánc (Vietoris Tablature Book)
14. Chorea (Vietoris Tablature Book)
15. Curant (Vietoris Tablature Book)
16. Bergamasca (Vietoris Tablature Book)
17. Chorea ex F (Lőcse Tablature Book)
18. Chorea ex G (Lőcse Tablature Book)
19. Chorea polonica (Lőcse Tablature Book)

20. Chorea ex A (Lőcse Tablature Book)
21. Chorea hungarica (Lőcse Tablature Book)
22. Chorea ex C (Lőcse Tablature Book)
23. Az erdélyi fejedelem magyar tánca (Sopron Virginal Book)
24. Három magyar tánc (Sopron Virginal Book)
25. Bulyovszky Mihály: Suite
26. Novotny Ferenc Miklós: Praeludium
27. Koháry Mária: Sonata
28. Rigler F. P.: Sonata, Op. 1, No. 2
29. Rigler F. P.: Minuetto
30. Franz Grill: Caprice
31. Haydn, Franz Joseph: Andante, Hob. XVII - Anhang
32. Spech János: Sonata, Op. 5
33. Fusz János: 6 Ländler
34. Fusz János: Rondeau favori, Op. 20
35. Fusz János: Két szláv tánc, Op. 13
36. Bengráf József – Bihari János – Csermák Antal: Magyar táncok
37. Scholl Miklós: Rákóczi-induló

X.

DOBOZY BORBÁLA PORTRÉK⁷

Fotó: Csendes Krisztina

Fotó: Balga Péter

⁷ A szerzőkkel jelzett portrék: [Dobozy Borbála csemlóművész honlapja](#)

Fotó: Balga Péter

Fotó: Balga Péter

Fotók: Balga Péter

mma.hu

papageno.hu

papageno.hu

mmakademia.hu